

Egy újfajta kísérlet történt néhány konvencionális beidegződött dolog átértékelésére augusztus végén, mikor a városligeti Királydombon bemutatták Szörényi Levente és Bródy János új produkcióját: *István, a király*.

A következőkben leírt gondolatmenet egyszerű eszmefuttatás, s talán nem kizárólag egyéni elgondolásmód, melyet éppen ezért nem szükséges elfogadni. Csupán adalékot kíván nyújtani az előadás által kiváltott vitákhoz, s ellenreakciót képviselni különféle maliciózus bírálatokkal szemben.

Nemcsak műfaji hasonlósága miatt, de más közös szempontból is érdemes megfigyelni bizonyos paralel vonásokat a nemrég nálunk is bemutatott *Norman Jewison*-film, a *Jézus Krisztus Szüppersztár* és a mű között. Nem kimondottan a két főszereplő, a filmbeli Jézust megszemélyesítő *Ted Neeley*, valamint az *István királyt* játszó *Pelssötzy László* közösen gyenge alakítására gondolok, hanem az alapmotívumként a műveken végighúzódnó lázadás teljesen új oldalról való bemutatása, természetesen a megfelelő viszonyokhoz képest némileg eltérő tartalommal, melyet a filmben *Judás*, a rockoperában *Koppány* képviselt. Érdekes volt az *István-Koppány* konfliktusnak (ugyanúgy mint a *Jézus-Judásnak*) ebbe az új nézőpontba helyezése, amely a produkciók alappilléreit alkotta.

A sajnálatos tény az, hogy ebben az egymással szembenálló és egymást pusztító harcban a különböző táborokra polarizált alakok nem voltak igazán egymásnak partnerei. Talán véletlenül tűnik, de *István* és a környezetében élő személyiségeket játszó színészek alakításáról jóformán még írni sem érdemes.

Ezzel szemben az ellentábor szereplői: *Koppány*, *Torda táltos* (*Nagy Feró*, *Vikidál Gyula*), valamint *Koppány lánya* — aki egyszerre tudta kifejezni mindazt, ami népi és magyar — ragyogóan megformált alakítást nyújtottak. Teljesen helytelen lenne a történel-

István a király

(rockopera)

mileg adekvát ábrázolás számonkérése (mint ahogy ezt néhányan teszik), mivel itt nem egy történelmi dokumentumról volt szó. A szerzők egy motívum kapcsán egy eszmét, véleményt mondtak el, illetve erre tettek kísérletet. A mű alapkonceptióját talán Koppány szavaival lehet demonstrálni: pogány az, aki lázad vagy más álláspontot képvisel a hatalommal szemben, és akire maga a hatalom süt rá ezt a bélyeget, vagyis erejénél fogva, jól felfogott érdekekben, a neki megfelelő színben tünteti fel.

A néző számára a mű kapcsán teljesen mindegyé válik, hogy Koppány „akkor” és „ott” mit képviselt, mit akar elérni. Látni kell azt, hogy ebben az esetben az ábrázolás kiválasztásának módja csupán eszköz, mely feloldódik és teljessé válik a mélyebb tartalmi lényeg szempontjából. Tehát az „akkor” és „ott”-tal szemben az az érdekes — és ez teszi lehetővé egy művészi alkotás mibenlétének megállapíthatóságát —, hogy „itt” és „most” mit tud a néző számára mondani, mi az a kérdés, mely mindezek végeztével felvetődik benne.

Tévedés itt a történelmi személyiségek perszifálását látni, mivel ez a szemléletmód nem jelentene mást, mint csupán a formára történő koncentrációt, és a tiszta tartalmi elem feletti felületeseleklást. A forma ugyanis teljes mértékig alárendelt a lényegi kibontakozásnak. A szembenállást tartalmazó fejezi ki a zenei anyag, mely *István*éknak kapcsán szertartásszerű, szintetizátorral megszólaló, az adott helyen ünnepélyes egyházi zenére emlékeztet, míg máshol ugyanezen módszerekkel félelmetesen tekintélyszugárvá válik. Ezzel szemben az ellentábor zenéje keményebb hangvétélű

rock, mely hűen festi alá a szembenállás dinamizmusát, hiszen ez a műfaj maga is egy nemzedék lázadásának kifejező eszköze. Mindezt közelebb hozzák a rendkívül finoman beleszórt népdalelemek, melyek feldolgozásában a szerzőpáros egyébként is régi hagyományokkal rendelkezik. Ugyanis a tánc-koreográfia — mely eredendően népi — szerves részévé válik annak, amit általános értelemben lehet színpadi mozgásnak nevezni.

A dalok szövegeinek figyelmes hallgatása érdekes gondolatmeneteket megindítja. A történelem nem tűri el: a „mi lett volna, ha...” kezdetű mondatokat, de ezt már egy alkotásra, egy szuverén szellemi terméknek nem lehet elmondani. Érdekes ez a „ha” felvetés, márcsak azért is, mert a történelem (mai felfogás szerint) *Istvánt* igazolta, mint ahogy mi is megtanultuk a könyveinkből. Elhangzik kérdésként, felvetésként szinte sóhajtászerűen: ha *Koppány* kerekedik felül, talán *Dózsa* György király lesz és *győzünk Mohácsnál*, talán *Kossuth* létrehozza a *Duna menti uniót* stb... Lehet, de ez most mellékes. A lényeg az, a mű azt sugallja, hogy az általános érvényű, abszolút erőre emelt igazságok, kategorikus törvények előtt nem kell, sőt nem szabad kritikátlanul fejet hajtani. A régen valósnak vélt tények az idők folyamán, korosztályok egymás általi szájbarágása és szüntelen megemészthetlensége folytán átértékelődnek. Ilyen átrendezésre mai orientációjú átforgásra, szituációk újszerű felfogására volt példa a rockopera.

Elvonatkoztatva a történelmi valós (?) tényektől: talán teljesen nyilvánvaló, hogy a *Koppány*-féle lázadók azok, akik nem „szupersztár” minőségben, hanem

érzelmek, emocionális gondolatrendszerük szabad reakciói által (melyek nagyon is mainak tünnek) kerülnek közel az emberekhez; felláznak az idegen ideológia, idegen hatalom kiszolgálói és elnyomásuk korlátai ellen.

Velük szemben *István* mégsem egy konformizált, elvtelenül kiegyező alak, cselekvéseinek motivációs tényezői eredendően tiszták, például szemben áll *Koppánnyal*, de megveti a talpnyaló urak trióját is, akik a politikai szélrendszer szerint mozgó lezüllött, közép-szerű réteget testesítik meg, ami a szellemi elhjájasodás legfontosabb éltető eleme. Nekik minden szempontból mindegy, hogy: „abzug *Koppányt* vagy abzug *Istvánt*” énekelnek, számukra a dal mindenképpen rimel...

Az ambivalens érzéseket az utolsó, monumentálisan kifejező képek keltik: a domb tetején koronaként megjelenő piros-fehér-zöld zászló, amely szivárványszerűen helyezkedik el, a földből felcsapó lángcsóvák, szikrázó tüzijáték, a teljes erővel „bevetett” lézerteknika és mindezek aláfestéseként a komoly ünnepélyességgel szóló egyházi zene, s majd a Himnusz hangjai...

Ellentétes érzelmeket oldják fel a darab végén a már megkoronázott király szavai, aki esküszik, hogy országot alapít a Kárpátok hegyei közt: „... *veled Uram és nélküled*.”

S végül az összkép, a műben rejlő spontán erő, az alakok erőteljes megformálása, a precízen felépített jelenetek és a legfontosabb: a *nagyszerű zenei anyag* az, ami alapján az ember megfedelkezik az előadás előtti ezernyi bosszúságról, és ösztönösen bekapcsolódik az előadást követő ünneplésbe. S talán nem is hiányolja bizonyos kritikuskokkal szemben azt, hogy *nem történelem órán vett részt*, és így lehet, hogy kevesebbet tudott meg *Istvánról*, mint a „pogány szupersztárról”, viszont helyette esetleg valami mást kapott cserébe, valami mással azonosulva vált mindez többé számára.

GYENGE ZOLTÁN

Környezetünk és az egyetemisták

A *József Attila Tudományegyetem* idén csatlakozott a *Hazafias Népfront Egyetemisták és Főiskolások* a *Környezetvédelemért* elnevezésű akciójához. Az ez évi közgyűlésen már a tudományegyetem is képviseltette magát. Az egyetemi oktatókat *dr. Juhász Miklós*, a növénytan tanészék docense, a hallgatók közül *Takács Tímea*, a Természetudományi Kar végzős hallgatója képviselte az intézményt a Soproni közgyűlésen.

Timeától érdeklődtem a szervezet céljairól, arról hogy az egyetemisták mit tehetnek környezetünk védelmében.

— Főlsorolni sem tudom, olyan sok főiskola és egyetem tagja ennek a szervezetnek — kezdte beszámolóját. — Ezek az intézmények az év közben elvégzettokről, elküldték összegzésüket, a közgyűlésen ezt értékeltük ki.

A környezetvédelmet sajnos sokan kizárólag a természetvédelemmel azonosítják, holott ez csak egy kicsiny rész. A környezetvédelem fogalmába ma már beletartozik a városépítés, az ipari szenny elvezetésének kérdése és több más, az urbanizáció következtében kialakult problémára.

Az egyes egyetemen túl sok lehetősége nincs arra, hogy komoly küzdelmet tudjon folytatni környezet védelméért, de azt mindenesetre megteheti, hogy az utcán nem hajítja el a papírsebkendőt. Ez a sajnálatos módon nehezen elérhető tudati szint az, ami normaként kell hogy álljon mindenki előtt.

Közösségi szinten viszont már más a helyzet: a soproni közgyűlés is arra biztatta a jelenlevőket, hogy a tudományos intézetekben, főiskolákban, egyetemeken folyjon kutatómunka a környezetvédelem témakörében.

— És az ilyen jellegű kutatómunka hogyan kapna publicitást?

— A közgyűlésen elhangzott, hogy a jól sikerült szakdolgozatokat, Tudományos Diákköri munkákat a környezet- és természetvédelmi folyóiratokban leközölnék. Meg kell említenem, hogy a kutatómunka természetesen csak olyan intézményekben biztosított, ahol már foglalkoznak ezzel a témával. A természetudományi karokon is egyre több feladatot kell ellátniuk az oktatóknak és a környezetvédelem aktualitása arra kényszeríti őket, hogy fokozottabban erre irányítsák a figyelmet. Hiszen nem mindegy, hogy milyen utcában, városban, országban élünk.

— Milyen tapasztalatokat gyűjtöttél a soproni napok alatt?

— Mindenképpen a helyes szemlélet kialakítása a fő cél. Tehát az, hogy a környezetvédelem ügyére senki ne legyintsen és főleg ügyeljen arra, hogy ne kerüljön be a környezetszennyezők táborába. Fontos még, hogy egyetemi szinten is kapjon nyilvánosságot ez a mozgalom. Ennek lehetőségeit most szeretném megteremteni.

— Milyen lehetőségekre gondolsz?

— Egyelőre gyerekcipőben jár ez a mozgalom, s mivel egyetemünk csak idén kapcsolódott be, nálunk különösen kialakulatlanok a keretek. Éppen ezért arra kérem a hallgatókat — kihasználva a nyilvánosság adta lehetőséget —, hogy ötleteikkel támogassák akcióinkat. Elképzeléseikkel az Egyetemi Bizottsághoz vagy hozzám is fordulhatnak. Ugyanígy megkereshetik *Juhász* tanár urat is, aki szívén viseli ezt az ügyet.

Timea szavaihoz alighanem hozzá kell tenni, hogy minden kétséget kizáróan jó cél érdekében szerveződött a *Népfront* akciója. Éppen ezért megérdemli a figyelmet a mozgalom. Látható, hogy különböző konkrétumok nem szerepelnek a szervezet terveiben, de üdvözlendő az elképzelés, hogy a tanszékeken végezzenek ilyen irányú kutatómunkát.

Ez lenne az első komolyabb lépés egyetemi szinten környezetünk tisztasága, szebbé tétele érdekében. (di)

17-es nélkül

A Belvárosi hid átfestését szűnésével a *Népkert és Bérkert* utcáktól északra lakó újszegediek közlekedése is tovább lassult. Ugyanakkor Újszeged másik része, az odesszal, évei óta a 71-es és a Újszegeddel: ennek előnyeit, 71/Y-os járatoknál jóval azt hiszem, utólag is fölösleges részletezni. A vonal megszűnése leginkább talán a Herman-, illetve Móra kollégiumban lakó egyetemistákat sújtja — bár a 71/Y-os járat, szerencsére, továbbra is közlekedik, nyilvánvaló, hogy a belvárosba jutniuk, márpedig az egyetemek többnyire ott találhatók, egy busszal jóval körülményesebb, s főként időigényesebb.

De túl az egyetemisták elemi érdekein: a 17-es megszűnésével a *Népkert és Bérkert* utcáktól északra lakó újszegediek közlekedése is tovább lassult. Ugyanakkor Újszeged másik része, az odesszal, évei óta a 71-es és a Újszegeddel: ennek előnyeit, 71/Y-os járatoknál jóval azt hiszem, utólag is fölösleges részletezni. A vonal megszűnése leginkább talán a Herman-, illetve Móra kollégiumban lakó egyetemistákat sújtja — bár a 71/Y-os járat, szerencsére, továbbra is közlekedik, nyilvánvaló, hogy a belvárosba jutniuk, márpedig az egyetemek többnyire ott találhatók, egy busszal jóval körülményesebb, s főként időigényesebb.

Ilyen körülmények között teljesen logikus, hogy éppen a 17-es járatot kellett megszüntetni. Akinek pedig nem logikus, az gyalogoljon.

— bell

Rozmányek Gézá — az alkalomhoz illő képzavarral élve — megharagta a költői véna. Elhatározta: írásából fogja kiegészíteni ösztönzésre alkalatlanul díjat, Hozzá is látott a versek gyártásához, hiszen az a jegégszerűbb. Kötetekből, napi- és hetilapokból, folyóiratokból ollózta az ötleteket és a sorokat. Baj csak ott volt, hogy a felező tízenkettesnél a ceruza helyett a vágószelvény működött.

Néhány hét alatt Gézánk elárasztotta az ország összes folyóiratát verselményeivel. Jól tudjuk, hogy a szerkesztő csak akkor válaszol, még egy különleges tehetségű ismeretlennek is, ha éppen nincsen dugig fiókja élő és félholt klasszikusok írásműveivel. De Gézával szinte mindenütt kivétel tettek. Olyannyira vérlázítóak költeményei, hogy azonnal, szinte postafordultával érkeztek a verfaragásról lebeszélő és durván elutasító válaszlevelek. Egyik-másik hangjában a S. O. S. közismert jeléhez hasonlított.

A sikertelenség nem törtéte Gézát, sőt egy határmenti sórompó tartását kölcsönözte neki, és vasnál keményebb tudót, miből csak úgy áradt szavai némi-lyik szerkesztőség előszobájában. Mert ezt a taktikát választotta: személyesen ol-

Rozmányek ír

vasta, zengte el verseit. Külsejét is megváltoztatta: bebodorította haját, mint a Sturm und Graz magyar származású centere. De a külső nem minden, hamarosan bezárultak a szerkesztőségi ajtók, sőt itt-ott még a lakatok is előkerültek. Nem egy főszerkesztő leváltásáért könyörgött az illetékes állami szerveknél...

Gézát persze keményebb fából faragták a meghátrálásnál. Forgatókönyvet, regényt, drámát írt kettő tan-

sebességgel (tan — a grafomania mértékessége, az elnevezés legnagyobb alkalmazóját, Tandorit örökíti meg). Újabb és újabb elutasító vélemények után elindult a Szegedi Szabadteri Játképek szervezőj által meghirdetett szokásos drámapályázaton. Rozmányek elküldte A két Mátyás című kétrészes történelmi drámáját. Ebben a nagyorrú király és a Rákos mezejével ugyan-csak kapcsolatba hozható névrokona történetét dolgozta föl.

Idézet a lektori jelentésből: „Rozmányek drámája olyan, mint egy kétrészes fürdőruha: az alsó fele keveset takar, a felső (második) rész pedig túl sokat mutat.” Ezután nem volt más választása Gézának, elment nemzetiségi költőnek. A legújabb hírek szerint a magyarországi német nyelvű lapokat egy Grózmarek Géza nevű önjelölt ríogatja verseivel. Az egyik például így kezdődik: Was ist das? ADIDAS!

—tus

Toborzó

A JATE és Olajbányász Táncegyüttes felvételt hirdet néptánc és népzene iránt érdeklődő fiatalok részére. Elsősorban fiúk és zenészek jelentkezését várják minden kedden este 7-kor és esütőrkön délután 3 órakor az Ady téri Auditórium Maximumban.

A nyúl és a róka

Már régen elmúlt a farsang. Az erdő csendjét továbbra sem verte fel a veszekedés, a viszálykodás zaja, talán azért is, mert az állatok királya, az orozslán éberan örködött a rend felett.

A tücsök hegedült, a pacsirta dalolt, a jecske csitívtelt, a gólya kelepett és a nyúl is hangoztatta a magát: „kék az ég”, „zöld a fű”, „a répa finom”, „a káposzta is”. Nem is lett volna ebből baj, de egyszerre ráébredt, hogy a róka vörös. Több se kellett a mihasznának, most már ezt is bátran hirdette az erdő szétében-hosszában. Sőt, odáig vetemedett, hogy ezt a rókának is a szemébe mondta. A róka elismerte ugyan, hogy ez bizony igaz, de igen szégyellte ezt, mert ő is inkább barna, vagy sűrűre szeretett volna lenni, mint általában az erdő többi lakója. Ezért nyíltan szembeszegült a nyúlal, vagyis elment a medvéhez, a király első alattvalójához panaszt tenni.

Rövidesen be is hívatta a medve a nyulat és két apró pofonnal meggyőzte, hogy nem szép dolog mások szemébe mondani az igazat. Ki hallott már ilyet?

A nyúl lógó fülekkel, leverten távozott. Azóta nem köszön a rókának, sőt ha teheti, elfut a közelébe!

Ne legyen háza a csigának, ha nem így volt!

b. j.

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem, a Szegedi Orvostudományi Egyetem és a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola MSZMP és KISZ-bizottságainak lapja

Felelős szerkesztő:

GRÓF RÓZA

Szerkesztőség: 6720 Szeged, Dugonics tér 12. Telefon: 12-113

Megjelenik havonta kétszer Ára: 1.80 forint. Előfizetési díj egy évre 28.80 forint

Terjesztik az intézmények KISZ-és szakszervezeti bizottságai

Kiadja a Csongrád megyei Lapkiadó Vállalat Szeged.

Tanácskörtársaság útja 10. sz. 4746

Szegedi Nyomda, Szeged, Bajcsy-Zsilinszky u. 28. 6720

1983. X. 8. — 4168 —

ISSN: 0230-791X

Felelős vezető: Dobó József igazgató